

't Is een circus, maar daarom zijn we niet minder blij

Over een verkiezingsstrijd met bijbehorende test

Guy Van Gyes (redactielid)

De verkiezingswedren zit er (bijna) op. (Noteer: deze bijdrage werd geschreven twee weken vóór het einde van de kiesstrijd.) Misschien is bij u intussen ook de gedachte gegroeid: Wat een circus! Wat een media-aandacht en mediamacht! De circusparade werd dit maal met een knal in gang gescho-ten door de VRT-stemtest, waar massaal naar gekeken en aan meegedaan werd. In deze rubriek formuleren we eerst enkele bemerkin-gen over de aard van deze test. Vervolgens benadrukken we vanuit de mediarol bij ver-kiezingen het potentieel van zo'n test. In een aantal *boxen* geven we info ter ondersteu-ning van de blijheid, waar we het in de titel van dit stuk over hebben. Ja, het is een circus. Maar joepie, ik mag er naar kijken en er zelfs aan meedoen.

Uit talloos veel effectenonderzoek blijkt dat het niet eenvoudig is om de media als afzonderlijke beïnvloedingsfactor te iso-leren bij politiek keuzegedrag. Bovendien komt uit veel media-onderzoek niet een passieve, maar juist een zeer actieve en assertieve mediagebruiker naar voren, die zelf selecteert en zelf construeert. De sociale omgeving, interpersoonlijke com-municatie en uiteraard het eigen wereld-beeld spelen daarbij een belangrijke rol. Mediamacht moeten we dus niet gaan overroepen.

Het is natuurlijk makkelijk om kritiek te uiten op het *format* van zo'n stemtest.

In de eerste plaats omdat de kiezer die op zoek is naar stemadvies via een dergelijke test niet bepaalde beleidsterreinen zwaarder kan laten wegen. Het standpunt van de partijen over de diverse stellingen wordt daarentegen wel gewogen. Bijvoorbeeld als je telkens par-tij kiest voor de milieustellingen van Agalev, is de kans groot dat Agalev bij uw lijstje boven-aan komt, omdat milieu voor deze partij een belangrijk thema is. Het was natuurlijk nuttiger geweest als men als burger op zoek naar stemadvies, voor zichzelf dit belang had kun-nen bepalen. Ik vind milieu belangrijk, dus de opinie die ik daarover deel met een partij mag dus een groot belang hebben in mijn rang-schikking van de partijen. In Nederland, waar ze al een iets grotere ervaring hebben met zulke stemtests – een zestal bij de laatste ver-kiezingen, leert een snel zoeken via internet –, is deze zelfordening naar belangrijkheid dan ook in een aantal van deze digitale stem-adviezen al opgenomen.

De stemtest gaat er verder van uit dat kiezers over de meest uiteenlopende beleidskwesties een mening hebben. Uiteraard stemt dit niet met de werkelijkheid overeen. Kiezers hebben zeer dikwijls wel een globaal beeld over waar partijen ideologisch voor staan. Deze basis-ideologie van de partijen komt echter niet

aan bod. Nochtans beschikken we in de politieke wetenschap over batterijen die dit ideologisch profiel van de kiezer kunnen meten en in verband brengen met politieke partijen. Aandacht voor zulke meer fundamentele peiling in het geconstrueerd advies zou dus gewenst zijn...

Zo'n stemtest concentreert zich ten slotte op het zichtbaar maken van verschillen tussen partijen en dit aan de hand van een beperkt aantal stellingen. Hij doet dit bovendien door de naar advies zoekende kiezer stellingen voor te schotelen over het brede scala aan federale beleidsthema's. Het verschil wordt

dus opgebouwd over al die thema's heen. Het zijn echter *items* die deze partijen zelf niet altijd uitermate interesseren. Bij hun belangrijkste thema bestaat dan weer het gevaar dat zo'n partij over één kam geschoren wordt met andere of slechts op basis van één onderwerp anders wordt ingedeeld. We kijken dit na voor de zogenaamde linkse partijen met betrekking tot het sociaal-economisch thema.

We kunnen in deze tabel dus aflezen dat Agalev en Spirit op dit beleidsdomein nagenoeg niet van mening verschillen. De SPa onderscheidt zich van de andere partijen op basis van duidelijk 'liberale' thema's, namelijk

Items in verband met het sociaal-economisch beleid in de stemtest: standpunten van 'linkse' partijen

Onderwerp VRT-stemtest	SPa	Agalev	Spirit	Vershil
2. Werkloosheidsuitkeringen mogen niet te hoog zijn, andes wil niemand meer gaan werken	Niet akkoord	Niet akkoord	Niet akkoord	Geen verschil
7. Als de ouders de kosten van het rusthuis niet kunnen betalen, dan moeten de kinderen daar een deel van betalen	Niet akkoord	Akkoord	Niet akkoord	Agalev
8. Er moet een belasting komen op grote fortuinen	Akkoord	Akkoord	Akkoord	Geen verschil
21. Elke werknemer heeft het recht om deeltijds te gaan werken	Akkoord	Akkoord	Akkoord	Geen verschil
22. Gepensioneerden moeten onbeperkt kunnen bijverdienen	Akkoord	Niet akkoord	Niet akkoord	SPa
28. Belastingen moeten in ieder geval worden verlaagd	Akkoord	Niet akkoord	Niet akkoord	SPa
32. Sociale uitkeringen moeten even snel stijgen als de lonen van de werkende mensen	Akkoord	Akkoord	Akkoord	Geen verschil

Ter info het CD&V-plaatje: 2 = akkoord, 7 = akkoord, 8 = niet-akkoord, 21 = akkoord, 22 = niet-akkoord, 28 = niet-akkoord, 32 = akkoord.

onbeperkt geld kunnen verdienen en dit met een lagere belastingvoet.

Gekoppeld aan de eerste opmerking zit er als *GMG*-lezer, met een waarschijnlijk grote interesse voor het sociaal-economische, dan ook niets anders op dan in te stemmen met de opmerking van de Amsterdamse onderzoeker Loek Groot over de Nederlandse stemwijzers: "Dan wordt ineens duidelijk dat het goedbeschouwd maar vraag-antwoordspelletjes zijn. Op z'n best een speelse manier om iets meer te weten te komen over de partijprogramma's op een beperkt aantal punten. En ook dat het misschien beter is al die stemadviezen maar naast je neer te leggen. Je kunt beter afgaan op je eigen intuïtie". De deelnemer wordt *sowieso* niet meegenomen in een keuzeprocess om zijn of haar stem te bepalen. Enkel zijn of haar gedeelde visie met een partij rond een aantal concrete beleidspunten wordt afgetoetst.

Als we zo'n stemtest in een globaler beeld over media en verkiezingen plaatsen, zien we dat dit gegeven uitermate illustratief is voor zowel het voornaamste positieve als het voornaamste negatieve kenmerk van deze verkiezingsverslaggeving.

Politiek is een complex gegeven en wordt dit meer en meer. Voor een democratie zijn informatie en communicatie daarom van levensbelang. Voor de democratische kiezer is het recht om geïnformeerd te worden en op die informatie te kunnen vertrouwen van grote betekenis. Aldus kan de kiezer overzien wat de politiek met hem of haar van plan is en zich aldus een oordeel vormen over deze voornemens. Een mens kan betere beslissingen nemen naarmate hij of zij over vollediger informatie beschikt. Media-aandacht voor politiek en verkiezingen draagt als informa-

tiebron dus bij aan het democratisch proces. Bovendien vervullen de media een belangrijke platformfunctie. Ze geven een stem aan allerlei maatschappelijke stromingen, wat weer een breed spectrum aan visies en meningen oplevert. Het stemtest-instrument is een exemplarisch voorbeeld van deze belangrijke en nuttige informatiefunctie.

Daarnaast is van belang dat de media niet louter en alleen feiten verslaan, maar dat ze die ook proberen te interpreteren en zin te geven. Hier loopt het evenwel dikwijls spaak. De media willen regisseren en beïnvloeden omdat dit nodig is voor een nieuwsproductie die hun zelf datgene oplevert wat zij willen: hoge kijkcijfers en *dito* oplage. Subjectieve oprispingen (de mening van BV X), grote aandacht voor *human interest* (de hond van politicus Y), de 'leuke uitspraak'-doctrine zijn de belangrijkste kenmerken van deze duiding onder druk van de mediaconcurrentie en commercie. Politici en hun *spin doctors* doen daar overigens lustig aan mee, stappen zelf helemaal mee in deze *docu soap* en beginnen politiek te bedrijven vanuit deze mediawerkelijkheid. Het hoeft geen betoog dat dit een verenging en vereenvoudiging is van de rol die de mediocratie kan spelen in de democratie.

De stemtest is daarvan wederom een mooi voorbeeld. Een potentieel interessant instrument wordt herleid tot een leuke *gimmick* en opgeblazen voorgesteld als de 'ultieme' stemtest (het summum van duiding). Nochtans is het verworden tot niets meer dan een vraag-antwoordspelletje. Het is dus vooralsnog wachten op een internetinstrument dat de kiezer begeleidt en helpt in zijn of haar democratisch-inhoudelijk keuzeprocess (waarbij betrokkene inzicht krijgt in zijn of haar politieke basisprincipes) evenals in zijn of

haar speurwerk naar hoe partijen denken over de thema's die hij of zij belangrijk vindt, én dat het deze zelfde kiezer mogelijk maakt na te gaan hoe de partij van zijn of haar spontane voorkeur inhoudelijk zijn of haar politieke prioriteiten deelt.

Hier ligt zonder twijfel een 'gat in de markt' voor maatschappelijke middenveldorganisaties.

Voor inspiratie, zie: 'mens of mening' en fnv-stemtest via

www.politiek-digitaal.nl/tools/stemwijzers/.

Landen zonder circus (*)

Absolute monarchie	Bhoetan, Brunei, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië, Swaziland, Verenigde Arabische Emiraten, Vaticaan
Eén-partijstaat	Birma, Centraal-Afrikaanse Republiek, China, Cuba, Eritrea, Laos, Libië, Noord-Korea, Syrië, Turkmenistan, Vietnam
Geleide democratie, democratische strijd onder druk	Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Benin, Burkina Faso, Cambodja, Kameroen, Congo, Ethiopië, Egypte, Gabon, Gambia, Guinea, Haïti, Iran, Ivoorkust, Jordanië, Kazakstan, Koeweit, Kyrgizië, Maleisië, Mauretanië, Namibië, Pakistan, Singapore, Tajikistan, Togo, Tonga, Tunesië, Oeganda, Oezbekistan, Venezuela, Zimbabwe...

(*) Landen in oorlog niet meegeteld. (Bron: www.electionworld.org)